

Záměrem magisterské práce Heleny Vykoukalové bylo přispět k dlouhodobé diskusi o tom, zda lze pomocí cílené populační politiky ovlivnit úroveň plodnosti v dané zemi. Pokusila se to doložit na příkladu skandinávských zemí. Ty si vybrala jako země, které jsou v posledních několika dekádách řazeny mezi ty, které se snaží legislativními opatřeními ovlivňovat sociální klima v zemi, což se může odrazit i v reprodukčním chování. Všechny čtyři zkoumané země mají mnohé společné, respektive bývají řazeny z hlediska typu rodinné politiky do jedné skupiny označované jako skandinávský model.

Autorka se svého cíle zhostila úspěšně. Diplomovou práci rozdělila na dvě vzájemně se doplňující části. První část je věnována populační politice jednotlivých skandinávských států a obsahuje pečlivý chronologický přehled jednotlivých opatření, která lze považovat za nástroje rodinné politiky. Vzhledem k tomu, že v některých případech lze nalézt počátky již v meziválečném období, jde o přehled značně rozsáhlý. A to přesto, že se vědomě vyhýbá podrobnému rozboru ekonomického vývoje a zajímá ji hlavně legislativní praxe týkající se rodinné politiky. Text vhodně strukturovala – uvádí nejprve informace za jednotlivé země, pak komparaci na úrovni jednotlivých opatření za všechny čtyři skandinávské země dohromady.

I když v této části jde v podstatě o kompilaci resp. výtah z různých zdrojů a jejich překlad do češtiny, oceňuji, že autorka tuto zdlohouvavou práci podnikla, neboť podobný přehled zatím u nás k dispozici nebyl. Přehled je systematický, umožňuje detailní porovnání změn v pohledu na jednotlivá opatření jak v čase, tak mezi jednotlivými zeměmi navzájem. Někdy se autorka neubrání stylistické neobratnosti, ale zpravidla pouze tam, kde se český ekvivalent hledal jen obtížně. Z textu je patrné, že nezůstala jen u prosté kompilace, pro vystižení úrovně některých dávek neváhala uvést i jejich přepočty na českou měnu. Už tato část je cenná a svědčí o tom, že autorka zvládla porozumění speciální problematice populační politiky.

Druhá část diplomové práce je zcela tvůrčím přínosem autorčiných. I tato část má dvě roviny. Nejprve autorka popisuje vývoj plodnosti v jednotlivých skandinávských zemích od roku 1950 do současnosti. Používá základních ukazatelů – úhrnné plodnosti, průměrného věku ženy při narození dítěte, dále úrovně plodnosti dle věkových skupin žen, dle pořadí dítěte, legitimacy. Pro všechny čtyři země zvolila stejný způsob jak grafického vyjádření, tak slovního popisu. Vývoj plodnosti se zároveň pokusila komentovat znázorněním vazby na příslušná opatření rodinné politiky. Základní ukazatele pak komparuje s vývojem ve Francii a v Německu (tj. představitelů jiného modelu pohledu na rodinnou politiku). Ve druhé části využila výsledků mezinárodního šetření ISSP 2012, které obsahovalo několik otázek týkající se rodinné politiky.

Také tato část je zdařilá, pokud jde o uchopení tématu. Autorka popisuje správně vývoj plodnosti a také správně interpretuje výsledky výběrového šetření, které zpracovala pomocí chí-kvadrát testu a pomocí binární logistické regrese. Vyjadřuje se přesně.

Práce byla odevzdána v pěkné grafické úpravě, nejsou v ní gramatické chyby, překlepů je minimum, je psána srozumitelně, i po stylistické stránce zdařile. Polemizovat by šlo pouze s tím, že používá v českém textu anglické varianty některých opatření – pravděpodobně převzatých ze zahraniční literatury (jako např. „speed premium“) – pokud nejde o mezinárodní terminus technicus, asi by bylo vhodnější uvést spíše český ekvivalent.

Vzhledem k preciznosti zpracování mne trochu překvapilo, že autorka, která tak pečlivě porovnává dlouhodobé trendy a tak dobře se orientuje ve vývoji plodnosti v jednotlivých skandinávských zemích, na grafu 43 na získání dat resignovala, a ačkoli je podíl dětí rozených mimo manželství pro sledované země znám již od 19. století, uvádí úplnou řadu počínaje rokem 1968 pouze pro Švédsko. To však je prohřešek zanedbatelný s ohledem na to, že celá práce má 133 strany, obsahuje 27 výstižných tabulek a 43 názorných grafů.

V předložené práci autorka prokázala, že se dobře orientuje ve speciální problematice, kterou si za téma diplomové práce zvolila. Použila vhodné metody jak při demografické analýze tak při zpracování

výběrového šetření, získaná data správně interpretovala. Prokázala, že zná metody jak standardní demografické analýzy, tak pokročilé metody statistické analýzy dat a že je umí vhodně uplatnit při speciálním rozboru. Podle mého názoru splňuje práce Heleny Vykoukalové „Rodinná politika skandinávských zemí: podobnosti a odlišnosti“ nároky kladené na diplomové práce v oboru demografie a doporučuji ji k obhajobě.

V Praze dne 5. září 2016

Doc. RNDr. Ludmila Fialová, CSc.